

ધોરણ-12 તત્ત્વજ્ઞાન (136) (સામાન્ય પ્રવાહ)
માસવાર અભ્યાસક્રમ

ક્રમ	માસ	કાર્ય દિવસ	પ્રકરણ	તાસ સંખ્યા
1.	જૂન	22	પ્રકરણ-1 પૂર્ણ	22
2.	જુલાઈ	26	પ્રકરણ-2 પૂર્ણ પ્રકરણ-3 ચાલુ	15 11
3.	ઓગસ્ટ	23	પ્રકરણ-3 પૂર્ણ પ્રકરણ-4 ચાલુ	13 10
4.	સપ્ટેમ્બર	24	પ્રકરણ-4 પૂર્ણ પ્રકરણ-5 પૂર્ણ	05 19
5.	ઓક્ટોબર	11	પ્રકરણ-6 ચાલુ	11
6.	નવેમ્બર	22	પ્રકરણ-6 પૂર્ણ પ્રકરણ-7 પૂર્ણ	11 11
7.	ડિસેમ્બર	24	પ્રકરણ-8 પૂર્ણ પ્રકરણ-9 પૂર્ણ	12 12
8.	જાન્યુઆરી	26	પ્રકરણ-10 પૂર્ણ	26
9.	ફેબ્રુઆરી	23	પુનરાવર્તન	23
10.	માર્ચ	22	પુનરાવર્તન, પરીક્ષા	—

પ્રયાસો વગર કોઈપણ પ્રેરણા સાર્થક થતી નથી. સફળતા માટે પ્રયત્નો કદી ટાળવા નહીં. — બર્નાર્ડ શો

ધોરણ-12 તત્ત્વજ્ઞાન (136) (સામાન્ય પ્રવાહ) વાર્ષિક પરીક્ષા

સમય : 3.00 કલાક

પ્રશ્નપત્રનું પરિરૂપ

કુલ ગુણ : 100

નોંધ : આ પરિરૂપ વિદ્યાર્થીઓ, શિક્ષકો, પ્રાશ્નિકો, મોડરેટર્સ વગેરેનાં માર્ગદર્શન માટે છે. જે તે વિષયોના પ્રાશ્નિક તેમજ મોડરેટર્સને માધ્યમિક અને ઉચ્ચતર માધ્યમિક શિક્ષણના બૃહદ્ હાર્દ / ઉદ્દેશને સુસંગત રહી પ્રશ્નપત્રની સંરચના બાબતે ફેરફાર કરવાની છૂટ રહેશે.

હેતુઓ પ્રમાણે ગુણભાર :

હેતુઓ	જ્ઞાન (K)	સમજ (U)	ઉપયોજન (A)	સંયોજન/કૌશલ્ય (S)	કુલ ગુણ
ગુણ	30	30	25	15	100
ટકા	30	30	25	15	100%

પ્રશ્નના પ્રકાર પ્રમાણે ગુણની ફાળવણી :

ક્રમાંક	પ્રશ્નપત્રનું સ્વરૂપ	પ્રશ્નોની સંખ્યા	કુલ ગુણ	સમય
1.	નિબંધ પ્રકારના (E)	05	25	75 મિનિટ
2.	લાંબા પ્રશ્નો (LA)	11	33	45 મિનિટ
3.	ટૂંકા પ્રશ્નો (SA)	11	22	30 મિનિટ
4.	અતિ ટૂંકા પ્રશ્નો (VSA)	10	10	20 મિનિટ
5.	હેતુલક્ષી પ્રશ્નો (O)	10	10	10 મિનિટ
	કુલ	47 પ્રશ્નો	100 ગુણ	180 મિનિટ

કઠિનતા મૂલ્ય પરનો ગુણભાર :

ક્રમાંક	કઠિનતાનું સ્તર	ગુણ	કઠિનતા મૂલ્ય
1.	સરળ કક્ષાના પ્રશ્નો	40	40%
2.	મધ્યમ કક્ષાના પ્રશ્નો	45	45%
3.	કઠિન કક્ષાના પ્રશ્નો	15	15%
	કુલ	100	100%

પ્રેમમાં, ત્યાગમાં, અંત સુધી માનવીય ગરિમા ન છોડવામાં, દરેક ક્ષણને જીવી લેવામાં અને લાગણીઓનાં તોફાનો વચ્ચે જાતને સંભાળી લેવામાં જે ધન્યતાનો અનુભવ થાય તે જ સાચો આનંદ છે. — પૂજ્ય મોટા

ધોરણ-12 તત્ત્વજ્ઞાન (136) (સામાન્ય પ્રવાહ)
વાર્ષિક પરીક્ષા

સમય : 3.00 કલાક

પ્રકરણ પ્રમાણે ગુણભાર

કુલ ગુણ : 100

ક્રમ	પાઠ/પ્રકરણનું નામ	ગુણભાર
1.	વિધાનનાં રૂપો અને તેના પ્રકારો	14
2.	દલીલનું રૂપ અને દલીલનું પ્રામાણ્ય	10
3.	અનુમાનના નિયમો	12
4.	નિરૂપાધિક સંવિધાન	10
5.	વ્યાપ્તિકરણ અને વૈજ્ઞાનિક અન્વેષણની રીતિઓ	12
6.	ભારતીય તર્કશાસ્ત્રમાં અનુમાન	12
7.	મૂલ્યમીમાંસા	06
8.	ધર્મનો અર્થ અને ધાર્મિક જીવન	07
9.	જગતના વિદ્યમાન ધર્મો	10
10.	આત્મ સાક્ષાત્કારની વૈજ્ઞાનિક પદ્ધતિ : યોગ	07
	કુલ	100

ધોરણ-12 તત્ત્વજ્ઞાન (136) (સામાન્ય પ્રવાહ)
વાર્ષિક પરીક્ષા

સમય : 3.00 કલાક

પ્રશ્નપત્રનું પરિરૂપ

કુલ ગુણ : 100

વિભાગ : A	10 ગુણ
વિભાગ : B	10 ગુણ
વિભાગ : C	22 ગુણ
વિભાગ : D	33 ગુણ
વિભાગ : E	25 ગુણ
	100 ગુણ

કર્મનું ફળ સુખ જ હોય. દુઃખને કારણ-કર્તા સાથે સંબંધ નથી,
પરંતુ દુઃખ તો માનવીની કસોટીરૂપે આવે છે, પરિણામરૂપે નહીં. — એસ. ભટ્ટાચાર્ય

BLUEPRINT
વાર્ષિક પરીક્ષા

ધોરણ : 12 વિષય : તત્વજ્ઞાન (136) (સામાન્ય પ્રવાહ) કુલ ગુણ : 100 સમય : 3 કલાક

NO	Chapter Name	KNOWLEDGE					UNDERSTANDING					APPLICATION					SKILL					Total Marks					
		EA	LA	SA	VSA	O	EA	LA	SA	VSA	O	EA	LA	SA	VSA	O	EA	LA	SA	VSA	O						
1.	વિધાનના રૂપો અને તેના પ્રકારો	5(1)				1(1)		2(1)										3(1)	2(1)	1(1)							14(6)
2.	દલીલનું રૂપ અને દલીલનું પ્રમાણ				1(1)													3(1)			1(1)						10(4)
3.	અનુમાનના નિયમો									1(1)									2(1)								12(6)
4.	નિરૂપાધિક સંવિધાન					1(1)					2(1)										1(1)						10(5)
5.	વ્યાપ્તિકરણ અને વૈજ્ઞાનિક અન્વેષણની રીતિઓ		3(1)*		1(1)	1(1)				5(1)*										2(1)							12(5)
6.	ભારતીય તર્કશાસ્ત્રમાં અનુમાન			2(1)*							3(1)*				1(1)						1(1)						12(5)
7.	મૂલ્ય મીમાંસા											4(2)									1(1)						6(4)
8.	ધર્મનો અર્થ અને ધાર્મિક જીવન		3(1)			1(1)					2(1)														1(1)		7(4)
9.	જગતના વિદ્યમાન ધર્મો	5(1)	3(1)			1(1)																			1(1)		10(4)
10.	આત્મસાહાકારની વૈજ્ઞાનિક પદ્ધતિ : યોગ			2(1)*				3(1)													1(1)						7(4)
	Sub Total	10(2)	9(3)	4(2)	2(2)	5(5)	5(1)	12(4)	10(5)	1(1)	2(2)	5(1)	6(2)	6(3)	5(5)	3(3)	5(1)	6(2)	2(1)	2(2)	2(1)	2(2)	2(1)	2(2)	2(2)	2(2)	100(47)
	Total			30(14)				30(13)					25(14)					15(6)									100(47)

નોંધ : 1. પાઠ્યપુસ્તકમાં જે તે જગ્યાએ આપેલ નોંધને ધ્યાનમાં રાખી પ્રશ્નો પૂછવા. જે માહિતી માત્ર વિદ્યાર્થીઓની જાણકારી માટે હોય તેમાંથી પ્રશ્નો પૂછવા નહીં.
2. પ્રશ્નોના ગુણભાર પ્રમાણે જે તે પ્રકરણમાંથી પ્રશ્નો / દાખલા પૂછવા.
3. ભાગીદારી પેઢીના વાર્ષિક હિસાબોમાં ગુપ્ત હવાલા સહિત વધુમાં વધુ 5 (પાંચ) હવાલા પૂછવા.
4. આ બ્લ્યુપ્રિન્ટ નમૂનાનાં પ્રશ્નપત્ર માટેની છે. અન્ય પ્રશ્નપત્ર માટેની બ્લ્યુપ્રિન્ટ અલગ હોઈ શકે છે.
5. કૌંસની અંદરની સંખ્યા પ્રશ્નની સંખ્યા દર્શાવે છે અને કૌંસની બહારની સંખ્યા પ્રશ્નના ગુણ દર્શાવે છે.

ધોરણ-12 તત્ત્વજ્ઞાન (136) (સામાન્ય પ્રવાહ)
વાર્ષિક પરીક્ષા

સમય : 3 કલાક

નમૂનાનું પ્રશ્નપત્ર

કુલ ગુણ : 100

વિભાગ : A

- નીચે આપેલા વિકલ્પોમાંથી યોગ્ય વિકલ્પ પસંદ કરીને જવાબ લખો. (પ્રત્યેકનો 1 ગુણ) [10]
- 1. પૂર્વાંગ સત્ય હોય અને ઉત્તરાંગ અસત્ય હોય તેવા શરતી વિધાનની સત્યતા જણાવો.
(A) અસત્ય (B) શંકાસ્પદ (C) પ્રમાણભૂત (D) સત્ય
- 2. નીચેનામાંથી દલીલ માટેનું રૂપ ઓળખાવો.
(A) $\sim P \therefore Q$ (B) $P \rightarrow Q$ (C) $\sim p \therefore q$ (D) $p \& q$
- 3. ઉત્તરાંગના નિષેધ પરથી પૂર્વાંગના નિષેધને લગતા નિયમને શું કહે છે ?
(A) HS (B) MT (C) DS (D) MP
- 4. સંવિધાનના ફલિતવિધાનના ઉદ્દેશ્યપદને શું કહેવાય છે ?
(A) મધ્યપદ (B) સાધ્યપદ (C) વિધેયપદ (D) પક્ષપદ
- 5. જે. એસ. મિલે પ્રાયોગિક અન્વેષણની કેટલી રીતિઓ આપેલી છે ?
(A) પાંચ (B) ત્રણ (C) ચાર (D) આઠ
- 6. કોના પ્રત્યક્ષ જ્ઞાનથી અનુમાનક્રિયાનો આરંભ થાય છે ?
(A) મધ્યપદ (B) સાધ્ય (C) હેતુ (D) પક્ષ
- 7. કયા ધનને શ્રેષ્ઠ ધન કહ્યું છે ?
(A) ચલણી નાણું (B) સુવર્ણમુદ્રા (C) બચાવેલું ધન (D) વિદ્યારૂપી ધન
- 8. ધર્મ અને વિજ્ઞાનના સમન્વય દ્વારા સર્વોદયની પ્રાપ્તિના વિચારો કોણે આપેલા છે ?
(A) ગાંધીજી (B) કવિવર ટાગોર (C) વિનોબાજી (D) ડૉ. રાધાકૃષ્ણન
- 9. જગતના વિદ્યમાન ધર્મોમાં સૌથી પ્રાચીન ધર્મ કયો છે ?
(A) હિન્દુ ધર્મ (B) તાઓ ધર્મ (C) ઈસ્લામ ધર્મ (D) શીખ ધર્મ
- 10. સાત્વિક આહારથી ચિત્ત કેવું બને છે ?
(A) અસંતુલિત (B) આવેગિક (C) સંતુલિત (D) ચંચળ

વિભાગ : B

- નીચેના પ્રશ્નોના જવાબ એક-બે વિધાનમાં લખો. (પ્રત્યેકનો 1 ગુણ) [10]
- 11. સર્વોપરી કારક એટલે શું ?
- 17. પ્રમાણભૂત દલીલ એટલે શું ?
- 13. 'HS' ના નિયમનું રૂપ લખો.

જે રાજીવો અનુભવે તે જ કોઈને રાજી રાખવા તત્પર થાય અને
દુઃખનો અનુભવ થતો હોય એ જ બીજાને દુઃખી કરતા અચકાય. — મનુસ્મૃતિ

14. વ્યવર્તક આધારવિધાનનો દોષ ક્યારે થાય છે ?
15. પર્યાપ્ત શરત એટલે શું ?
16. વ્યાપ્તિના બે ફલિતાર્થો જણાવો.
17. મૂળભૂત ત્રણ મૂલ્યોના નામ આપો.
18. ધાર્મિક જીવનનું હાર્દ શું છે ?
19. જગતના તમામ ધર્મોમાં કયા નિયમને 'સુવર્ણ નિયમ' તરીકે ઓળખવામાં આવે છે ?
20. યોગની જીવનદૃષ્ટિ જીવનને કઈ તરફ લઈ જાય છે ?

વિભાગ : C

- નીચેના પ્રશ્નોના જવાબ સંક્ષિપ્તમાં લખો. (પ્રત્યેકના 2 ગુણ) [22]

21. નીચે આપેલ જટિલ સંયુક્ત વિધાનોના પ્રકારને અનુલક્ષીને તેની પ્રાતીક રજૂઆતમાં જરૂરી કોંસ ઉમેરો.

- (1) સમુચ્ચય Q & R V S
- (2) શરતી વિધાન P V Q \rightarrow R & S
- (3) નિષેધ \sim R V S
- (4) દ્વિશરતી વિધાન \sim R \leftrightarrow P V R

22. 'ખેલ મહાકુંભ યોજાશે અને રજા પડશે નહિ' આ વિધાનની પ્રાતીક રજૂઆત કરી તેનો પ્રકાર ઓળખાવો.

23. નીચેની દલીલ પ્રમાણભૂત બને એ રીતે ખાલી જગ્યા પૂરો અને એ દલીલ કયા પ્રમાણભૂત રૂપનું સ્થાનાપતિ નિદર્શન છે તે રૂપ લખો.

B&H

MVN

\therefore

24. નીચેની રૂપલક્ષી સાબિતીમાં ખાલી જગ્યા પૂરો.

- (1) [BV (\sim AVD)] & (AVB)
- (2) \sim B \therefore (\sim AVD) & (\sim BV \sim I)
- (3) BV (\sim AVD) _____
- (4) \sim AVD _____
- (5) \sim BV \sim D _____
- (6) (\sim AVD) & (\sim BV \sim D) _____

25. નીચેની સંવિધાનની આકૃતિ અને ભેદ જણાવો.

- (1) સર્વ તત્વજ્ઞો ચિંતકો છે.
- (2) કેટલાક ચિંતકો ગણિતજ્ઞો નથી.
- (3) \therefore કેટલાક ગણિતજ્ઞો તત્વજ્ઞો નથી.

પૈસા, પ્રસિદ્ધિ, પ્રતિષ્ઠા, પદ માટેની દોડ જ્યાં સુધી જીવનમાં ચાલુ રહે છે ત્યાં સુધી સંસાર અને આ દોડ જ્યારે અટકે છે ત્યારે સંન્યાસ શરૂ થાય છે. – ધર્મસૂત્ર

26. નીચેની પ્રાતીક રજૂઆતો કઈ વ્યાપ્તિ રીતિની છે તે ઓળખાવો.

(i) ABCD – abcd

BCD – bcd

∴ A એ a નું કારણ

(ii) A B C – abc

B એ bનું અગાઉથી જાણેલું કારણ

C એ cનું અગાઉથી જાણેલું કારણ

∴ a એ A નું કારણ પરિણામ

27. અનુમાન ક્રિયાની બે શરતો કઈ છે ?

અથવા

27. ભારતીય દર્શનો કેટલા છે ? કયા કયા ?

28. સામાજિક મૂલ્યોના ઉદાહરણ આપો.

29. ઉત્પાદક મૂલ્ય એટલે શું ? તેમનાં બે ઉદાહરણો આપો.

30. ધર્મના અભ્યાસથી માનવીમાં કેવા ગુણો પ્રગટે છે ?

31. સાંપ્રત જીવનના વિવિધ તનાવો કયા કયા છે ?

અથવા

31. અષ્ટાંગ યોગના આઠ અંગો આકૃતિ દોરી જણાવો.

વિભાગ : D

● નીચેના પ્રશ્નોના જવાબ મુદ્દાસર લખો. (પ્રત્યેકના 3 ગુણ)

[33]

32. સત્યતા કોષ્ટકની રીતનો ઉપયોગ કરી વિધાન માટેના રૂપનો પ્રકાર નક્કી કરો.

$(P \rightarrow q) \vee (P \wedge \sim q)$

33. સત્યતાકોષ્ટકની પ્રત્યક્ષરીતનો ઉપયોગ કરી નીચેની દલીલનું પ્રામાણ્ય નક્કી કરો.

$\sim B \rightarrow A$

∴ $\sim A \rightarrow B$

34. નીચેની દલીલ પ્રમાણભૂત છે એમ રૂપલક્ષી સાબિતી રચીને સિદ્ધ કરો.

$H \rightarrow (I \wedge \sim J)$

$(I \vee G) \rightarrow K$

H

∴ K & I

35. નીચેની દલીલ પ્રમાણભૂત છે એમ રૂપલક્ષી સાબિતી રચીને સિદ્ધ કરો.

$X \rightarrow Y$

$Y \rightarrow Z$

$(X \rightarrow Z) \rightarrow (Y \rightarrow P)$

$(Y \rightarrow P) \rightarrow Z$

∴ Z V Q

પ્રેમ, સમય અને સ્થાનની સીમાથી પર છે, તે નિરંકુશ છે. – વિવેકાનંદ

36. નીચેના સંવિધાનની આકૃતિ અને ભેદ દર્શાવી સંવિધાનના નિયમોને આધારે તેમના પ્રામાણ્યની તપાસ કરો.
(1) કોઈ પણ વૈજ્ઞાનિક નિરક્ષર નથી.
કોઈપણ વકીલ નિરક્ષર નથી.
∴ કોઈપણ વકીલ વૈજ્ઞાનિક નથી.
37. નીચેના સંવિધાનની આકૃતિ અને ભેદ દર્શાવી સંવિધાનનાં નિયમોને આધારે તેમના પ્રામાણ્યની તપાસ કરો.
સર્વ દોડવીરો ખડતલ છે.
સર્વ કુસ્તીબાજો ખડતલ છે.
∴ કેટલાક કુસ્તીબાજો દોડવીરો છે.
38. વૈજ્ઞાનિક વ્યાપ્તિની વિશિષ્ટ લાક્ષણિકતાઓ જણાવો.
અથવા
સાદી ગણનામૂલક વ્યાપ્તિની મર્યાદા જણાવો.
39. ટૂંકનોંધ લખો : વ્યભિચારગ્રહ પદ્ધતિ
અથવા
વ્યાપ્તિકરણની સમસ્યા
40. ધાર્મિક જીવનમાં જ્ઞાનનું મહત્ત્વ સમજાવો.
41. આચરવા યોગ્ય સદ્ગુણો અને ટાળવા યોગ્ય દુર્ગુણોનાં નામ આપો.
42. ચિતની પાંચ અવસ્થાઓ સમજાવો.

વિભાગ : E

- નીચેના પ્રશ્નોના જવાબ સવિસ્તાર લખો. (પ્રત્યેકના 5 ગુણ) [25]
43. સત્યતા કોષ્ટકની મદદથી 'V'નું લક્ષણ અને તેના તાર્કિક સ્વરૂપની સમજૂતી આપો.
44. નીચે આપેલી દલીલની પ્રાતીક રજૂઆત કરી સત્યતાકોષ્ટકની પ્રત્યક્ષ રીતનો ઉપયોગ કરી તેનું પ્રામાણ્ય નક્કી કરો.
જો વાહનોનો વપરાશ વધે છે તો (ગીચતા વધે છે અને ઘોંઘાટ પણ વધે છે) વાહનોનો વપરાશ વધે છે. તેથી, ગીચતા વધે છે અને ઘોંઘાટ પણ વધે છે.
45. વ્યાપ્તિકરણની પ્રક્રિયાના તાત્વિક આધારો સવિસ્તાર સમજાવો.
અથવા
વૈજ્ઞાનિક દષ્ટિએ 'કારણ'નો અર્થ સ્પષ્ટ કરો.
46. પંચાવયવી અનુમાનના પ્રત્યેક વિધાનની અગત્યતા સમજાવો.
અથવા
વ્યાપ્તિના પ્રકારોને આકૃતિ દોરીને સમજાવો.
47. જગતના વિદ્યમાન ધર્મો અને તેમના સ્થાપકોના નામ લખો.

સુખ પૂર્ણપણે વિકસે ત્યારે આનંદમાં પરિણમે,
દુઃખ ચરમકક્ષાએ પહોંચે ત્યારે વિષાદનો અનુભવ કરાવે. — ફાધર વાલેસ